

докладов на англійском языке для выступлений на научных конференциях, семинарах и т.п.

**Ключевые слова:** презентация, конференция, семинар, научный доклад, международные требования, высшее учебное заведение.

#### SUMMARY

*The main theme under consideration in the article is to address the issue of problems in teaching students to present the results gathered from their scientific researches in English. The latest approaches to forming students speaking skills and the structure of a scientific report are in the focus of attention. Practical recommendations for the preparation of the scientific report deserve special mention.*

**Key words:** presentation, conference, seminar, research report, scientific report, the international requirements, higher education.

УДК 378.147

**В.Ф. Кудрявцева**

Херсонський державний морський інститут

### ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ КУРСАНТІВ МОРСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

*У статті обґрунтовано необхідність урахування гендерних особливостей маскулінних навчальних груп, якими є групи курсантів у закладах морської спеціалізації, під час їх навчання їх англійської мови. Основну увагу зосереджено на переважному використанні тих методів навчання, які відповідають специфічному типу сприйняття навчальної інформації юнаками. Наведено приклади конкретних завдань і прийомів роботи.*

**Ключові слова:** маскулінна навчальна група, гендерні особливості, метод навчання.

Конкурентоспроможність випускників морських навчальних закладів залежить від двох характеристик: якості їхньої освіти та особистісних якостей. Щодо цього, особливим завданням за сучасних умов є опанування курсантами умінь спілкуватися англійською мовою для проходження співбесід з представниками крьюінгових компаній та для успішної роботи на борту судна у складі змішаних/багатонаціональних екіпажів. Судноплавство є загальносвітовою галуззю, успіхи та невдачі моряків тісно пов'язані з рівнем володіння англійською мовою у всіх сферах галузі, оскільки від рівня володіння нею залежить і безпека судноплавства, і перспективи кар'єрного зростання.

Сприяти курсантам у вивченні англійської мови – одне з першочергових завдань навчального закладу. Разом з тим, у навчальному закладі морського спрямування необхідно враховувати особливості навчання маскулінних груп, бо вони складаються лише з курсантів чоловічої статі. *Проблема полягає у*

*тому, що організовуючи педагогічну взаємодію без урахування гендерних особливостей студентів, викладачі спрямовують їх на односторонній розвиток, оскільки відсутні знання про психофізіологічні можливості юнаків.* Експериментальні дослідження [9, 6] доводять, що в сучасній системі навчання правопівкульні студенти, якими здебільшого є юнаки, найменш успішні.

Викладачам дуже важливо знайти шляхи покращання навчання для підвищення вмінь і вмотивованості курсантів. Одним із таких шляхів є адаптація навчальних методів до навчальних стилів учнів. Знання відмінностей у навчанні студентів чоловічої статі допоможе в застосуванні більш ефективних методик викладання [2, 1].

Багато вітчизняних і зарубіжних праць присвячено дослідженню відмінностей між чоловіками і жінками Е. Вервейн, Ж. Дусказієва, І. Кон, С. Риков, В. Симонов, А. Сиротнюк, Ю. Сопранцова та ін. Аналізуючи літературу з цієї проблематики, можна виділити такі аспекти прояву гендерних відмінностей: когнітивний, фізичний, генетичний та соціально-психологічний. У статті наголошується на тих гендерних особливостях, які становлять для нас інтерес з точки зору їх урахування під час організації навчального процесу у ВНЗ.

Стать людини відіграє велику роль у процесі її життєдіяльності, є природною основою її індивідуальності. Численні дослідження [1-4, 6-7] підтверджують, що мозок чоловіка і жінки функціонує по-різному, а тому сприйняття й аналіз інформації, що надходить з навколишнього середовища, у чоловіків і жінок різні. Чоловіки і жінки використовують різні півкулі мозку, працюючи над одним і тим самим завданням [3, 1]. Якщо розглянути студентів маскулінних груп з позиції теорії гендерної ідентичності [6, 2], то ми встановимо значні відмінності у їхній психіці і пізнавальній діяльності мозку.

Домінування правої півкулі у пізнавальній діяльності більшості юнаків забезпечує «схильність до творчості, конкретно-образного характеру пізнавальних процесів, що відповідає за розпізнавання й аналіз зорових і музичних образів, форм і структури предметів, за свідому орієнтацію у просторі, що дозволяє мислити абстрактно, формуючи поняття, образи». [6, 3]

Щодо цього змінюється погляд на процес організації диференційованого навчання, яке має здійснюватися не лише з позиції

інтелекту студента, але і його статевої приналежності. Навчання з урахуванням гендерних особливостей студентів вимагає застосування таких методів і форм навчання, які б відповідали різному типу функціональної асиметрії мозку у сприйнятті навчальної інформації дівчатами та юнаками, специфікою їх потреб та інтересів [6, 1].

**Мета статті** – обґрунтувати необхідність у переосмисленні способів і методів подачі навчальної інформації у маскулінних групах криз призму чоловічого сприйняття.

Спеціалісти відзначають, що *час, необхідний для входження в заняття, для юнаків довший*, їхній пік працездатності припадає на більш пізню частину заняття. На початку заняття варто проводити так звані «warmers», які налаштовують на спілкування англійською мовою, створюють позитивну атмосферу для активної роботи. Після «розігріву» доцільно звернути увагу студентів на тему заняття, дізнатися про їхню обізнаність з темою, стимулюючи дискусію, обмін думками, уточнюючи окремі факти, тим більше, що у юнаків спостерігається *схильність до діалогу, дискусії*. Такий початок заняття сприяє поступовому входженню в тему, поступовому наближенню до головних завдань заняття.

Чоловіча аудиторія також відрізняється *високою швидкістю концентрації уваги*, особливо у критичних ситуаціях. Якщо заняття розпочинається з запізненням з певних причин або студенти неуважні, втомлені тощо, швидко повернути їхню увагу і відволікти від певних проблем, що відволікають від заняття, допоможе нестандартно подана інформація. Нариклад: у своїх коротких оповіданнях про певні проблеми зі станом здоров'я, що виникали у курсантів під час практики на судні, кілька з них використали слово 'immediately', але з помилками у написанні. Зважаючи на неорганізований початок заняття, викладач пише на дошці це слово тричі, щоразу з іншою помилкою, і запитує: «Який з цих варіантів правильний?» Студенти починають активно пропонувати свої варіанти, а коли виявляється, що жодний з варіантів неправильний, сміються – і це вже гарний початок заняття, бо юнаки *цінують гумор і неординарність*.

Критичним для успішного виконання завдань у маскулінних групах є *чіткість подання інструкцій*. На противагу дівчатам, юнакам важко сприймати довгі вербальні пояснення. Їм більш зрозумілі інструкції на зразок команд. Краще після короткої інструкції звернутися до одного з

студентів з низьким або середнім рівнем умінь з англійської мови з проханням конкретизувати, що і як їм запропоновано зробити.

Конфігурація мозку чоловіка сприяє *концентрації на одному конкретному завданні* в окремий проміжок часу, тому більшість чоловіків можуть робити тільки одну справу у певний час [3, 2]. Це означає, що під час постановки завдань варто не перелічувати всі наступні види роботи, а пропонувати їх поетапно.

Чоловіче сприйняття відрізняється домінуванням візуального огляду просторових образів *по вертикалі*, що визначає необхідність *розміщувати інформацію на дошці* не довгими рядками на всю її ширину, а ділити цей простір ніби на кілька стовпчиків [7, 41] а не по горизонталі, як у дівчат. Культура записів на дошці і у роздаткових матеріалах для сприйняття інформації юнаками має більше значення, аніж для дівчат. Під час запису на дошці нової лексики, граматичних структур, підготовки вправ і текстів у роздаткових матеріалах викладач повинен звертати увагу на необхідність їх специфічного розміщення. Наприклад, тематичний текст (у цьому випадку уривок з тексту «Aids to Navigation») розміщуємо таким чином:

Nav Aid Basics	Types of Aids to Navigation
<p>Unlike the roads and highways that we drive on, the waterways we go boating on do not have road signs that tell us our location, the route or distance to a destination, or of hazards along the way. Instead, the waterways have AIDS TO NAVIGATION (or ATONs), which are all of those man-made objects used by mariners to determine position or a safe course.</p> <p>These aids also assist mariners in making a safe landfall, mark isolated dangers, enable pilots to follow channels, and provide a continuous chain of charted marks for precise piloting in coastal waters.</p> <p>The term «aids to navigation» includes buoys, day beacons, lights, lightships, radio beacons, fog signals, marks and other devices used to provide «street» signs on the water</p>	<p>The term «aids to navigation» encompasses a wide range of floating and fixed objects (fixed meaning attached to the bottom or shore), and consist primarily of:</p> <p><b>Buoys</b> – floating objects that are anchored to the bottom. Their distinctive shapes and colours indicate their purpose and how to navigate around them.</p> <p><b>Beacons</b> – structures that are permanently fixed to the sea-bed or land. They range from structures such as light houses, to single-pile poles. Most beacons have lateral or non-lateral aids attached to them. Lighted beacons are called «LIGHTS», unlighted beacons are «DAYBEACONS».</p> <p>Both Buoys and Beacons may have lights attached, and may have a sound making device such as a gong, bell or horn. Both Buoys and Beacons may be called «marks».</p>

Ця специфіка сприйняття обумовлює інтерес до виконання завдань на зразок «Complete the chart», «Match a line in A with a reply in B»,

оскільки інформація розміщена вертикально і до того ж у таблицях, що полегшує юнакам роботу над мовними елементами. Повільніше і з певними утрудненнями виконуються усні вправи на зразок «Match a definition with a word», особливо якщо викладач кілька разів і з варіаціями повторює визначення слова.

Юнаки *віддають перевагу практичним діям* перед вербальними. Тому вони нудьгують за відносно довготривалого виконання механічних вправ на зразок «Combine the following pairs of sentences using the model. Model: He will arrange that business. It will save us much time. If he arranges that business, it will save us much time», особливо якщо такі вправи залишаються самоціллю. Одна-дві таких вправи на опрацювання граматичної структури мають перейти в завдання, що наближені до ситуацій реального спілкування. Цьому щонайкраще відповідають завдання на заповнення інформаційних прогалів (information gap tasks). Основа таких завдань – обмін інформацією. Наприклад, капітан судна може давати вказівку старшому механіку; радіоінженер може запросити інформацію від берегової охорони; моряк може читати особистий лист. У всіх цих прикладах люди обмінюються інформацією з певних причин.

У юнаків домінує якісний підхід до вивчення навчального матеріалу: вони схильні до абстрактного мислення, до творчості і самостійності. *Переважає синтез, уміння узагальнювати* на раціональній основі. Підтримці самостійного мислення юнаків сприяє індуктивне навчання, коли їх «підштовхують» до вироблення правил, наприклад граматичних, замість традиційного пояснення правил викладачем. Формулювання правил, виявлення закономірностей та осмислення теоретичного матеріалу проводиться після практичного матеріалу, тобто через досвід. Наприклад, після короткого обговорення бажань студентів і викладача у структурах "I want to clean the chalkboard" і "I want you to clean the chalkboard" студентам пропонується таблиця:

They want to repair the engine.	They want to have the engine repaired.
We want to paint the boat.	We want to have the boat painted.
I want to post my letter.	I want to have my letter posted.
He wants to wash his uniform.	He wants to have his uniform washed.

Студенти в парах або втрьох порівнюють речення у таблиці і знаходять відповіді на запитання:

1. What is the difference between the sentences in the left and right columns?
2. How are they formed?
3. What title can you give to each column?

Потім висновки студентів обговорюються всією групою.

У юнаків проявляються **здібності до математичних знань**, а у дівчат – до опанування мовних навичок. Ми дійшли висновку про те, що вербальні описи, наприклад правил використання граматичних часів або інших граматичних структур, неефективні для сприйняття юнаками і щоразу потребують додаткових уточнень. Приведення цих правил до математичних формул, навпаки, сприяє їх запам'ятовуванню й оперативному застосуванню у мовленнєвій практиці. Так, формула Present Continuous Tense:

S + V + -ing (у даний час)

де S – суб'єкт, V – основне дієслово. А формула Complex Object :

S + V + PersPr + ( to) + V + Obj (бачив, що він; хочу, щоб ви...)

де PersPr – особовий займенник, Obj – доповнення.

Ці формули студенти записують у зошити на сторінках, відведених для граматичного довідника, і під час опрацювання у мовленні або під час помилок у використанні звертаються до них.

Жінки більш схильні до соціальної взаємодії, а *самооцінка вища* у чоловіків. І тут викладачу потрібно бути особливо обережним під час виправлення помилок у мові, тому що юнаки можуть сприймати невмілу корекцію як персональну зневагу до думок, які вони висловлюють. Традиційний метод передбачає, що викладач указує на помилку, виправляє її, а студент повторює і, таким чином, учиться. Але це відводить студентам пасивну роль і може перешкоджати їхньому мовленню через боязнь невдачі [11, 81].

Один з варіантів – записати помилки, що повторюються під час монологу або роботи в парах/групах (а не випадкові і поодинокі помилки), потім записати приклади на дошці, виправити перший приклад і дати можливість студентам скоригувати наступні приклади усно, записати правильно і на дошці, і в зошитах. Такий прийом дозволяє не приписувати

помилки окремим студентам, не виставляти слабкі сторони конкретних студентів перед усією групою, а робити всіх колективно відповідальними за допущені помилки. Інший варіант – підгрупи студентів намагаються самостійно виправити помилки у запропонованих прикладах, а потім порівнюють свої коментарі.

З нашого досвіду можемо стверджувати, що юнаки демонструють інтерес до виправлень помилок у морських історіях, написаних, наприклад, студентами заочної форми навчання або студентами молодших курсів. Робота над помилками може бути і домашнім завданням.

Базувати роботу на **принципі змагальності/конкурентності** є, безперечно, ефективним підходом до активізації мовленнєвої діяльності юнаків. Щодо цього традиційними можуть бути завдання «Хто швидше?», «Хто перший?». Один з незвичних видів роботи – «Аукціон». Він може бути граматичним або лексичним. Продовжуючи тему виправлення помилок студентів, звернемося до граматичного аукціону. Для його проведення формуються групи із 4–5 студентів. Кожна група отримує аркуш з кількома реченнями (однаковими для всіх груп), кожне з яких містить одну типову помилку з допущених, наприклад, на попередньому уроці. Кожне речення – це лот. Визначається однакова сума доларів, які має кожна група, і починаються торги. Групи працюють окремо впродовж визначеного часу (1–2 хвилини), і ті, хто зміг виправити помилку, за сигналом розпорядника (викладача) починають вигукувати, за скільки доларів вони готові придбати речення. Ті, хто зміг придбати речення, отримують купони (кольорові папірці). Торги йдуть за встановленими правилами, а за результатами найуспішніша група отримує певний приз (наприклад, шоколад). У нашій практиці аукціони мають беззаперечну популярність у студентів.

Юнаки люблять **діяти самостійно**, тому використання парної і групової форм роботи позитивно сприймається ними. Деякі викладачі призначають постійних лідерів навчальних мікрогруп, зазвичай, з-поміж тих студентів, які знають мову краще. Проте внутрішнє відчуття міжособистісної змагальності вимагає застосовувати групові форми роботи з обов'язковою зміною лідера. Сприятливим для розвитку мовленнєвих умінь курсантів на основі їхньої активності і самостійності є використання комунікативного підходу до навчання англійської мови. Натомість у реальній педагогічній практиці переважають фронтальні форми роботи, які

не дозволяють проявлятися чоловічій ініціативності, самостійності в ухваленні рішень, пошуковій активності.

Крім того, чоловік більш *зорієнтований на результат*, тоді як жінка більш соціальна і орієнтована на процес. Це зумовлює використання завдань, які потребують використання англійської мови для досягнення результату. Наприклад, студентам треба заповнити таблицю, відшукуючи певну інформацію у свого партнера, або знайти розв'язання певної проблеми, працюючи у групах. Ключова характеристика таких пошукових завдань полягає у тому, що студентам необхідно використовувати англійську мову реалістичними способами (наприклад, розпитувати, обговорювати, вести перемовини) для досягнення реалістичних цілей (наприклад, знайти інформацію, обмінятися думками, розв'язати проблему).

Чоловіки люблять *пов'язувати успіх* в аудиторії *із зовнішніми елементами*, а у жінок успішність у навчанні співвідноситься лише із самим навчанням. Ми впевнилися, що необхідним елементом навчання юнаків англійської мови є встановлення зв'язку матеріалу, що вивчається, з подіями у сфері судноплавства. Так, під час вивчення міжнародної конвенції SOLAS (Safety of Life at Sea) студенти виявляють інтерес до проблем піратства; під час вивчення теми «Career Profile» – до біографій і досягнень відомих капітанів; під час вивчення теми «Types of Cargo» – до новин про популярні вантажі і маршрути перевезень з Інтернет-сайтів. Додамо, що не менш цікавим для курсантів є домашнє читання морських історій, взятих з Інтернету. Такі включення, які активізують обговорення професійно орієнтованих проблем, дозволяють висловити свою думку з опорою на фонові знання і охарактеризувати професійну компетенцію, сприяють підвищенню рівня мотивації студентів.

Таким чином, під час організації навчального процесу необхідно враховувати вищеперелічені гендерні відмінності, що сприятиме підвищенню якості засвоєння навчального матеріалу студентами.

Доцільно здійснювати добір методів і прийомів навчання з урахуванням специфіки кожного колективу (зокрема, чоловічого). Так, у процесі пояснення нового матеріалу в жіночій аудиторії викладач повинен використовувати приклади, що впливають на емоційну сферу студентів, а в чоловічій – на раціональну, доказову.

У маскулінних групах особливо важливо досягати розуміння навчального матеріалу, обов'язково робити узагальнення і висновки в кінці заняття. Організація діалогу або дискусії у процесі вивчення нового матеріалу в цих групах сприяє його кращому засвоєнню, особливо цінується логічність викладу. Студенти з маскуліним гендером більш індивідуальні в навчально-пізнавальній діяльності, їм можна більшою мірою довіряти самооцінку своєї роботи, оскільки вони за своєю природою більш об'єктивні. Вони також більш постійні в парній роботі з конкретним партнером і здатні до ефективної продуктивної діяльності [3, 6].

*Підсумовуючи вищеперелічені підходи та методи, зазначимо, що знання гендерних особливостей студентів допоможе викладачу застосовувати індивідуальний підхід, якщо утруднюється засвоєння студентами навчального матеріалу, забезпечити атмосферу взаєморозуміння між викладачем і студентами.* Дослідження засвідчують, що стосунки у навчальних групах, створених зі студентів одного типу функціональної асиметрії півкуль, складаються непросто. Викладачу важко передавати знання певного типу, нема на кого опертися у групі, немає різноманітності відгуків, багатосторонності сприйняття матеріалу.

Це особливо стосується, якщо у чоловічих групах працює викладач протилежної статті. Тому *викладачі-жінки, передусім, повинні знати свої гендерні особливості, їх відмінності від чоловічих, пріоритетні домінанти останніх у пізнавальній діяльності, що допоможе ефективно вибудовувати педагогічний процес, взаємодіяти зі студентами-юнаками, починаючи зі встановлення контакту з аудиторією.* Студенти-юнаки цінують особисту зацікавленість викладача роботою з ними, особисту увагу до кожного з них, знання їхніх умов життя і схильностей. Їм подобаються неординарні ситуації і завдання, а це вимагає творчого попереднього осмислення викладачем кожного заняття.

Крім того, *знання своїх гендерних особливостей допоможуть скоординувати зусилля кількох викладачів-жінок, щоб навчати юнаків в одному ключі, мотивувати викладачів «зрушити» з усталеної моделі викладання і використовувати інші методики.* Коли у викладачів виникають проблеми під час навчання, вони підсвідомо пов'язують їх не з вибором методики, не зі своєю нездатністю навчити, а з особливостями неуспішного

студента [8, 1]. Проте насамперед *варто замислитися над адаптацією свого стилю викладання під особливості маскулінної групи студентів.*

Ур.

Отже, освітній процес у морському ВНЗ повинен будуватися з урахуванням гендерної специфіки маскулінної групи, що, безсумнівно, підвищить його якість. Усвідомлення практичного педагогічного значення цієї проблематики викладачами англійської мови ще попереду.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Анищенко С. А. Учет гендерных особенностей в профессиональном образовании / Анищенко С. А. // Научные труды Московского гуманитарного университета. – М. : Изд-во МосГУ «Социум», 2006. – Вып. 75
2. Вервейн Э. Половые различия в предпочтении стиля обучения / Вервейн Э., Лужан Хайди, Дикарло Стефен. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.distance-learning.ru](http://www.distance-learning.ru)
3. Дусказиева Ж. Г. Учет гендерных различий при организации образовательного процесса в вузе / Дусказиева Ж. Г. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.kspu.ru/folders/](http://www.kspu.ru/folders/)
4. Кон И. Г. Совместное и раздельное обучение: научно-теоретические основы / Кон И. Г. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.pseudology.org](http://www.pseudology.org)
5. О'Брайен Х. Правь, Британия, морями.../ О'Брайен Х. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.aboutstudy.ru](http://www.aboutstudy.ru)
6. Рыков С. Л. Учет гендерных особенностей студентов при организации учебно-образовательного процесса в вузе / Рыков С.Л. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.mu.h.ru](http://www.mu.h.ru)
7. Симонов В. П. Учет гендерных различий в образовательном процессе / Симонов В. П. // Педагогика. – № 4. – 2005. – С. 40–43.
8. Сиротнюк А. Обучение детей с разным типом мышления / Сиротнюк А. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.pld.org.ua](http://www.pld.org.ua)
9. Сопранцова Ю. С. Сущность гендерного подхода в образовании / Сопранцова Ю. С. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.t21.rgups.ru](http://www.t21.rgups.ru)

10. Юрищева Т. Новые здоровьесберегающие технологии в образовании и воспитании детей / Юрищева Т., Чубарова С., Козловская Г., Еремеева В. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [www.rl-online.ru](http://www.rl-online.ru)
11. Maritime English. Model Course 3.17. – London : IMO Publication, 2000. –P. 138
12. Sayer M. New Headway. Pre-Intermediate Teacher's Book / Sayer M., Soars J., Soars L. – Oxford : Oxford University Press, 2007. – P. 160

#### РЕЗЮМЕ

В статье обосновано необходимость учета гендерных особенностей маскулиных учебных групп, которыми являются группы курсантов в учреждениях морской специализации, при обучении их английскому языку. Основное внимание акцентировано на преимущественном использовании тех методов обучения, которые отвечают специфическому типу восприятия учебной информации юношами. Приводятся примеры конкретных заданий и приемов работы.

**Ключевые слова:** маскулиная учебная группа, гендерные особенности, метод обучения, диалог, дискуссия.

#### SUMMARY

The article describes the need for gender masculine features educational groups, which are groups of students in institutions of maritime expertise, while teaching them English. Focus on the predominant use of those methods that match a specific type of perception of learning information boy. Examples of specific objectives and methods of work.

**Key words:** masculine educational groups, masculine features, methods of education, dialogue, discussion.

УДК 371(73)(093)+37.01(73)

**С. Ф. Лук'янчук**

Житомирський державний  
університет імені Івана Франка

### ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДВОМОВНИМИ ВЧИТЕЛЯМИ ГРОМАДСЬКИХ ШКІЛ У США

У статті розглянуто труднощі щодо забезпечення громадських шкіл США двомовними вчителями; проаналізовано основні шляхи вирішення цієї проблеми органами управління шкільних округів, адміністрацією шкіл і закладів педагогічної освіти; автор вважає, що виконання цього завдання вимагає залучення більшої кількості представників етнічних і расових меншин до педагогічної професії.

**Ключові слова:** громадська школа, етнічні та расові меншини.

**Постановка проблеми.** Розбудова національної системи освіти України в умовах інтеграції в європейський освітній простір ставить перед українськими науковцями цілу низку стратегічних завдань. Серед них особливої уваги потребують завдання вдосконалення системи професійної підготовки та розвитку педагогічних кадрів і забезпечення високої якості освіти для всіх учнів. Для їх ефективного вирішення доцільним, на нашу